

Wrocław, 12/11/2019

dr hab. inż. Łukasz Damurski, prof. uczelni
Katedra Urbanistyki i Procesów Osadniczych
Wydział Architektury Politechniki Wrocławskiej
bud. E-1, pok. 120 D
ul. B. Prusa 53/55, Wrocław
Email: lukasz.damurski@pwr.edu.pl

POLITECHNIKA GDAŃSKA
WYDZIAŁ ARCHITEKTURY
Wpłynęło dn. 15.11.2019
L.dz. W-40/994.2019/WAR

OCENA AKTYWNOŚCI NAUKOWEJ ORAZ MONOGRAFII HABILITACYJNEJ DR INŻ. ARCH. AGNIESZKI WILKANIEC

1. PODSTAWA OPRACOWANIA RECENZJI

- Pismo Pana Prodziekana ds. Nauki Wydziału Architektury Politechniki Gdańskiej, dr hab. inż. arch. Jakuba Szczepańskiego nr W-40/863.2019/WAR z dnia 8.10.2019 r. w sprawie zlecenia wykonania recenzji
- Ustawa z dnia 14.03.2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. 2003 Nr 65 poz. 595 ze zmianami)
- Ustawa z dnia 3.07.2018 Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018 poz. 1669)
- Rozporządzenie w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego z dnia 1 września 2011 r. (Dz. U. Nr 196, poz. 1165)
- Materiały przekazane do recenzji: monografia habilitacyjna oraz 1 teczka zawierająca wnioski o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego, kopię dyplomu doktora, autoreferat (w j. polskim i angielskim), wykaz opublikowanych prac naukowych i twórczych oraz zawodowych (w j. polskim i angielskim), wykaz dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz informację o współpracy międzynarodowej (w j. polskim i angielskim), kopie wybranych publikacji dokumentujących działalność naukową, oświadczenia współautorów wybranych prac określające ich indywidualny wkład w powstanie tych prac, dokumentację wybranych osiągnięć projektowych, dane osobowe i kontaktowe oraz 2 płyty CD zawierające komplet dokumentów w wersji elektronicznej.

2. OCENA ISTOTNEJ AKTYWNOŚCI NAUKOWEJ, w tym ocena dorobku dydaktycznego, organizacyjnego i współpracy międzynarodowej

2.1. Osiągnięcia naukowo-badawcze

SILNE STRONY

Przedstawiony mi do recenzji dorobek naukowo-badawczy Pani dr Agnieszki Wilkaniec jest niezwykle wszechstronny, obejmuje różne obszary wiedzy z pogranicza nauk inżynieryjno-technicznych i rolniczych, takie jak: krajobraz kulturowy, zieleń związana z obiektami historycznymi, zieleń miejska, krajobraz otwarty, aspekty krajobrazowe w gospodarce przestrzennej i planowaniu przestrzennym czy zdrowotność drzew i krzewów. Bogactwo zainteresowań Autorki znajduje swoje potwierdzenie w ogromnym dorobku publikacyjnym, obejmującym 65 pozycji po uzyskaniu stopnia doktora (2004).

Co niezwykle ważne, Habilitantka potrafi krytycznie ocenić własny dorobek, wybierając na potrzeby przewodu habilitacyjnego tylko te prace, w których powstaniu miała znaczący udział (20% lub więcej). Świadomie pomija zatem artykuły opublikowane w wysoko punktowanych czasopismach z listy A MNiSW, w których jej wkład był niewielki (jak na przykład „Dendrobiology” z 2011 roku, któremu przypisano 20 pkt., ale w którym udział Habilitantki wynosił jedynie 10%).

Różnorodności tematów podejmowanych przez Panią dr Agnieszkę Wilkaniec towarzyszy wysokiej jakości, interdyscyplinarny warsztat metodologiczny. Autorka sprawnie posługuje się wieloma technikami badawczymi, począwszy od szczegółowej inwentaryzacji zieleni czy oceny krajobrazu antropogenicznego w mikroskali poprzez analizę treści dokumentów polityki samorządowej na poziomie gminnym aż po badania dynamiki zmian przestrzennych zachodzących w skali subregionalnej prowadzone z wykorzystaniem narzędzi GIS. Szeroka, praktyczna wiedza z zakresu metod stosowanych w dyscyplinie architektura i urbanistyka daje Habilitantce doskonałą podstawę do osiągnięcia samodzielności i niezależności w podejmowaniu różnych problemów badawczych.

Cennym uzupełnieniem dorobku naukowego Pani dr Agnieszki Wilkaniec jest doświadczenie projektowe, obejmujące ponad 10 pozycji głównie z zakresu projektowania zieleni i parków. Stwarza ono niewątpliwie okazję do wdrożenia wiedzy naukowej w praktyce zawodowej.

SŁABE STRONY

Obszerny dorobek publikacyjny Habilitantki cechuje się wyraźnym zawężeniem tematycznym. Zdecydowana większość artykułów w czasopiśmie i rozdziałów w monografiach to studia przypadku dotyczące obszaru aglomeracji poznańskiej i województwa wielkopolskiego. Tylko niektóre prace mają charakter przekrojowy, poszukują trendów w szerszej skali i proponują rozwiązania uniwersalne. W mojej ocenie kandydat do stopnia naukowego doktora habilitowanego powinien posiadać umiejętność syntetyzowania wiedzy i wyciągania ogólnych wniosków – tylko wtedy można mówić o realnym wkładzie w rozwój danej dyscypliny naukowej. Tej umiejętności w przedstawionym mi do oceny wniosku Habilitantka nie wykazała.

Podobne zastrzeżenia można wysunąć pod adresem wystąpień konferencyjnych Habilitantki. Lista referatów ujętych we wniosku habilitacyjnym obejmuje 27 pozycji, co jest liczbą adekwatną do długości okresu, jaki minął od uzyskania przez Panią dr Agnieszkę Wilkaniec stopnia doktora (15 lat). Problematyczne wydaje się jednak znaczenie tych referatów z perspektywy szerszego dyskursu naukowego: wszystkie one były wygłaszane na konferencjach organizowanych w Polsce, głównie w języku polskim (tylko 5 w języku angielskim). Ten lokalny charakter dorobku konferencyjnego pozostawia pewien niedosyt w zakresie konfrontowania własnych wyników badań Habilitantki z wiedzą rozwijaną w środowisku międzynarodowym.

2.2. Dorobek dydaktyczny i popularyzatorski oraz współpraca międzynarodowa

SILNE STRONY

Pani dr Agnieszka Wilkaniec ma w swoim dorobku dydaktycznym dużą liczbę zajęć prowadzonych na Uniwersytecie Przyrodniczym w Poznaniu, głównie na kierunkach Architektura Krajobrazu i Ogrodnictwo. Realizowane przez Habilitantkę kursy obejmują wiele aspektów gospodarowania przestrzenią w różnych skalach, począwszy od skali mikro (materiałoznawstwo) poprzez mezo (projektowanie obiektów architektury krajobrazu) aż po skalę makro (kształtowanie krajobrazu miasta), co jest kolejnym dowodem na wszechstronność jej wiedzy i zainteresowań. Pani dr Agnieszka Wilkaniec jest również promotorką kilkudziesięciu prac dyplomowych inżynierskich i magisterskich oraz promotorką pomocniczą w jednym przewodzie doktorskim. Wszystko to łącznie składa się na pozytywny obraz nauczyciela-mistrza, który prowadzi swoich uczniów na drodze zdobywania wiedzy.

Pani dr Agnieszka Wilkaniec jest także cenionym ekspertem w dziedzinie kształtowania krajobrazu i projektowania zieleni. Często służy swoją wiedzą i doświadczeniem jako członek różnych gremiów powoływanych przez instytucje samorządowe, stowarzyszenia zawodowe i organizacje pozarządowe na potrzeby konkursów projektowych, wydarzeń profesjonalnych i akcji promujących naukę. Zaangażowanie Habilitantki w działalność w środowiskach nieakademickich zasługuje na wysoką ocenę.

Na koniec trzeba wspomnieć o licznych publikacjach o charakterze popularno-naukowym przybliżających szerokiemu gronu odbiorców zagadnienia projektowe, praktyczne i estetyczne z zakresu kształtowania zieleni. Ich duża liczba (16 pozycji) nie tylko świadczy o trosce Habilitantki o upowszechnienie wiedzy naukowej, ale również potwierdza jej wszechstronne umiejętności redakcyjne. Doceniam zwłaszcza zdolność Pani dr Agnieszki Wilkaniec do dopasowywania języka wypowiedzi do różnych grup odbiorców, co jest kluczowym warunkiem skutecznej komunikacji w nauce.

SŁABE STRONY

Bardzo ubogo przedstawia się dorobek Habilitantki w zakresie uczestnictwa w programach międzynarodowych (brak), kierowania projektami badawczymi (brak, poza 1 pozycją, która jest błędnie zakwalifikowana do tej kategorii), stażów w zagranicznych i krajowych ośrodkach naukowych (1 pozycja), recenzowania projektów (brak) i recenzowania publikacji naukowych (1 pozycja). Deficyt doświadczenia w tych obszarach w istotny sposób waży na ogólnej ocenie kompetencji Pani dr Agnieszki Wilkaniec. Od przyszłych doktorów habilitowanych oczekuje się wszakże umiejętności samodzielnego proponowania i prowadzenia projektów badawczych oraz oceniania pracy innych naukowców w ramach różnych programów grantowych i rozwojowych. Skoro Habilitantka we wniosku takich umiejętności nie wykazała, istnieje ryzyko, że po ewentualnym uzyskaniu stopnia doktora habilitowanego wciąż pozostanie bierna w zakresie pozyskiwania i prowadzenia projektów badawczych, co nie pozwoli jej zrealizować potencjału niezależności naukowej wynikającego z wszechstronnego warsztatu metodologicznego, o którym pisałem powyżej. Ryzyko to sprawia, że w mojej ocenie habilitacja powinna zostać odłożona do momentu, gdy Pani dr Agnieszka Wilkaniec zdobędzie odpowiednie doświadczenie w skutecznym zarządzaniu procesami naukowymi.

2.3. Podsumowanie – ocena

W świetle wymogów ustawowych dorobek naukowo-badawczy, dydaktyczny i organizacyjny Pani dr Agnieszki Wilkaniec jest trudny do jednoznacznej oceny. Z jednej strony Habilitantka wykazuje się dużym doświadczeniem publikacyjnym, projektowym, konferencyjnym, dydaktycznym i popularyzatorskim, ale z drugiej przeciętna jakość tego dorobku oraz brak doświadczenia w kierowaniu projektami badawczymi budzą poważne wątpliwości. Bilansując silne i słabe strony przedstawionego mi do recenzji wniosku habilitacyjnego, jak również mając na uwadze pro-jakościowe standardy obowiązujące w polskiej nauce muszę stwierdzić, że dorobek Pani dr Agnieszki Wilkaniec jest niewystarczający do uzyskania stopnia doktora habilitowanego.

3. Ocena monografii wskazanej przez habilitantkę jako OSIĄGNIĘCIE NAUKOWE stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny architektura i urbanistyka

3.1. Dane bibliograficzne

Agnieszka Wilkaniec. *Stan zachowania i trwałość historycznych układów przestrzennych dawnych wsi i majątków w strukturze Poznania*. Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, Poznań 2018, ISBN 978-83-7160-915-2.

3.2. Ocena monografii

SILNE STRONY

Przedstawiona mi do recenzji monografia jest niezwykle dogłębnym, wyczerpującym studium zmian zachodzących w krajobrazie podmiejskim Poznania w ostatnich dziesięcioleciach. Stanowi cenne źródło wiedzy nie tylko o charakterze poznawczym, ale również aplikacyjnym, praktycznym, możliwej do zastosowania w lokalnej praktyce planistycznej.

Konsekwentny, logiczny i systematyczny układ treści pozwala podążać tokiem rozumowania Habilitantki, poczynawszy od zarysowania problemu badawczego poprzez opis stanu wiedzy, określenie metod badawczych i szczegółowy raport z badań empirycznych aż po wnioski i rekomendacje. Potwierdza to po raz kolejny wysoką jakość warsztatu naukowego Pani dr Agnieszki Wilkaniec.

Niezwykle obszerny przegląd literatury (s. 15-46) pozwala Autorce umiejscowić podjęty problem badawczy w szerszym kontekście, na tle dotychczasowej wiedzy z zakresu historii osadnictwa, urbanizacji, przemian krajobrazu, ochrony walorów kulturowych i ruralistyki. Rzetelnie opracowane odwołania do bardzo licznych źródeł polskich i zagranicznych są świadectwem rozległej wiedzy Habilitantki i potwierdzają jej doskonałe przygotowanie do pracy naukowej.

Zastosowane w pracy metody badawcze są adekwatne do podjętego problemu badawczego, a dobór przykładów dobrze uzasadniony. Autorka słusznie odwołuje się do technik interdyscyplinarnych, wypracowując własne, autorskie mierniki zmian krajobrazu wiejskiego. Tzw. wskaźnik trwałości układów przestrzennych (wtup) oraz wskaźnik zmiany powierzchni zabudowy (wzpz) osadzone są w środowisku badawczym GIS, a dzięki zastosowaniu kilku różnych parametrów jednocześnie pozwalają w sposób zobiektywizowany, ujednolicony i porównywalny analizować poszczególne wsie wytypowane do badań. Uzyskane w ten sposób wyniki (Tabela 4 na s. 294-295 oraz będące jej ilustracją Ryciny 193, 194, 195, 196) dają dobrą podstawę do wyciągania wiarygodnych wniosków dotyczących uwarunkowań i kierunków przekształceń przestrzeni dawnych wsi podpoznańskich.

Dla porządku dodam, że monografia habilitacyjna znacząco różni się od pracy doktorskiej Pani dr Agnieszki Wilkaniec („Zieleń zewnętrznego pierścienia fortów poznańskich”, Poznań 2004) zarówno pod względem przedmiotu (tam zieleń, tu struktura osadnicza) jak i zakresu przestrzennego (tam poznańskie forty, tu wsie podmiejskie). Z punktu widzenia rozwoju naukowo-badawczego Habilitantki monografia jest zwieńczeniem i kulminacją jej wieloletnich poszukiwań i dążeń badawczych, potwierdza pełnię kompetencji w zakresie metodologii, redagowania tekstów naukowych, prezentacji graficznej wyników badań oraz wnioskowania. Przedstawiony do recenzji wniosek habilitacyjny nie budzi zatem wątpliwości co do jego nowości w dorobku Habilitantki.

SŁABE STRONY

Zakres przestrzenny monografii jest – podobnie jak opisany przeze mnie wyżej dorobek naukowo-badawczy Habilitantki – ograniczony do aglomeracji poznańskiej, co znacząco redukuje jej wkład w rozwój wiedzy w szerszej skali. Wąska specjalizacja może być atutem w naukach inżyniersko-technicznych o ile naukowiec potrafi udowodnić jej szerokie konotacje i wskazać potencjalne zastosowania w różnych obszarach. Na s. 11 Autorka stwierdza co prawda, że „wsie, które w ciągu XX w. zostały włączone do Poznania, są doskonałym, modelowym przykładem historycznych struktur podlegających wpływom postępującej urbanizacji”, jednak ową modelowość trudno udowodnić. Poza odwołaniami do literatury przedmiotu Habilitantka nie próbuje sięgnąć dalej, poza układ osadniczy Poznania, nie zestawia własnych wyników z podobnymi badaniami prowadzonymi w innych obszarach, nie poszukuje możliwości implementacji wypracowanej przez siebie metody w pozostałych dużych miastach Polski. Krótki przegląd rozwiązań stosowanych w polityce przestrzennej innych miast (Warszawy, Krakowa, Gdańska, Gdyni i Łodzi) zaprezentowany na s. 317-318 jest niewystarczający by zapełnić tę lukę. Również zamieszczone na s. 328 rekomendacje dla kształtowania układów ruralistycznych w mieście, choć poparte trzema przykładowymi fotografiami z Berlina są w rzeczywistości zawężone do Poznania i dedykowane jego władzom. Ostatecznie książka, pomimo bogactwa materiału empirycznego, okazuje się opisem zjawisk zachodzących na relatywnie niewielkim obszarze, których reprezentatywność nie została przez Autorkę udowodniona.

3.3. Podsumowanie – ocena

Wymienione przeze mnie silne strony monografii habilitacyjnej Pani dr Agnieszki Wilkaniec (czytelna struktura pracy, bogaty przegląd literatury, odpowiednio postawiony problem badawczy, dobrze dobrane metody, konsekwentnie i systematycznie przeprowadzone badania empiryczne, uzasadnione wnioski) to w zasadzie uniwersalne cechy dobrej książki naukowej. W kontekście postępowania habilitacyjnego najważniejszy jest jednak wkład publikacji w stan wiedzy w danej dziedzinie, a ten w przypadku recenzowanej przeze mnie monografii jest bardzo ograniczony. Bilans silnych i słabych stron jest więc niekorzystny.

4. WNIOSEK KOŃCOWY

W moim przekonaniu dorobek i osiągnięcia naukowe dr inż. arch. Agnieszka Wilkaniec są niewystarczające do ubiegania się o stopień naukowy doktora habilitowanego. Lokalny, zawężony do aglomeracji poznańskiej, a przez to niereprezentatywny dla szerszych zjawisk osadniczych zasięg badań prowadzonych od wielu lat przez Panią dr Agnieszkę Wilkaniec nie pozwala mi uznać jej wkładu w rozwój dyscypliny architektura i urbanistyka za znaczny. Wysoka jakość monografii habilitacyjnej nie rekompensuje istotnych braków w dorobku naukowo-badawczym i popularyzatorskim. W tej sytuacji przedstawiony mi do recenzji wniosek habilitacyjny oceniam negatywnie.

Łukasz Damurski